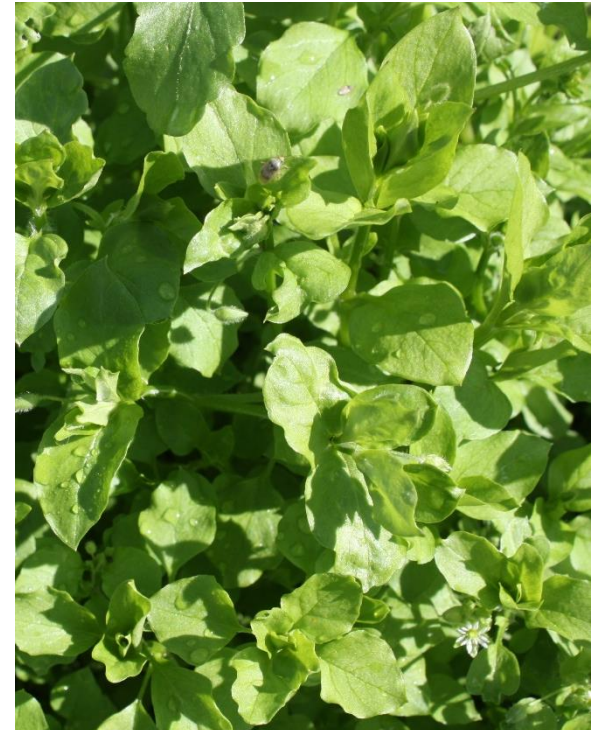

Vuoden 2024 luonnontuotteet: lakka, kantarelli ja pihatähtimö.

Markkinaosaaminen ja markkinoiden riskinhallinta - Huoltovarmuus

Riveria 28.5.2024

Birgitta Partanen, Arktiset Aromit ry

Maa- ja metsätalousministeriö

Sisältö

- Arktiset Aromit ry
- Luonnontuotteet osana huoltovarmuutta
- Kestävyyttä ja vastuullisuutta tuotantoketjuihin
 - Luomuluonnontuotteet
 - Nimisuoja
 - Teknologia
 - Viljely ja puoliviljely
- Käytön turvallisuus ja lainsäädäntö
 - Uuselintarvikeasetus

Arktiset Aromit ry – yli 30 vuotta yhteistyötä luonnontuotealan hyväksi

Maa- ja metsätalous-
ministeriö

Arktiset Aromit ry

- Luonnontuotealan valtakunnallinen toimialajärjestö, perustettu v. 1993, toimisto Suomussalmella
- Tavoitteena edistää luonnontuotteiden talteenottoa, jatkojalostusta ja käyttöä sekä parantaa tuotteiden laatua
- Alkuaikoina toiminta perustui pääasiassa luonnonmarjoihin ja sieniin, nykyisin toiminta monipuolistunut
- Tärkeä tehtävä tiedottaminen ja materiaalintuotanto
- Verkostojen kutominen ja yhteistyön lisääminen
- Sivustolla luonnontuoteinfoa useilla eri kielillä
- www.arktisetaromit.fi
- Ei pysyvää rahoitusta -> toiminta hankkeilla, resurssit rajalliset

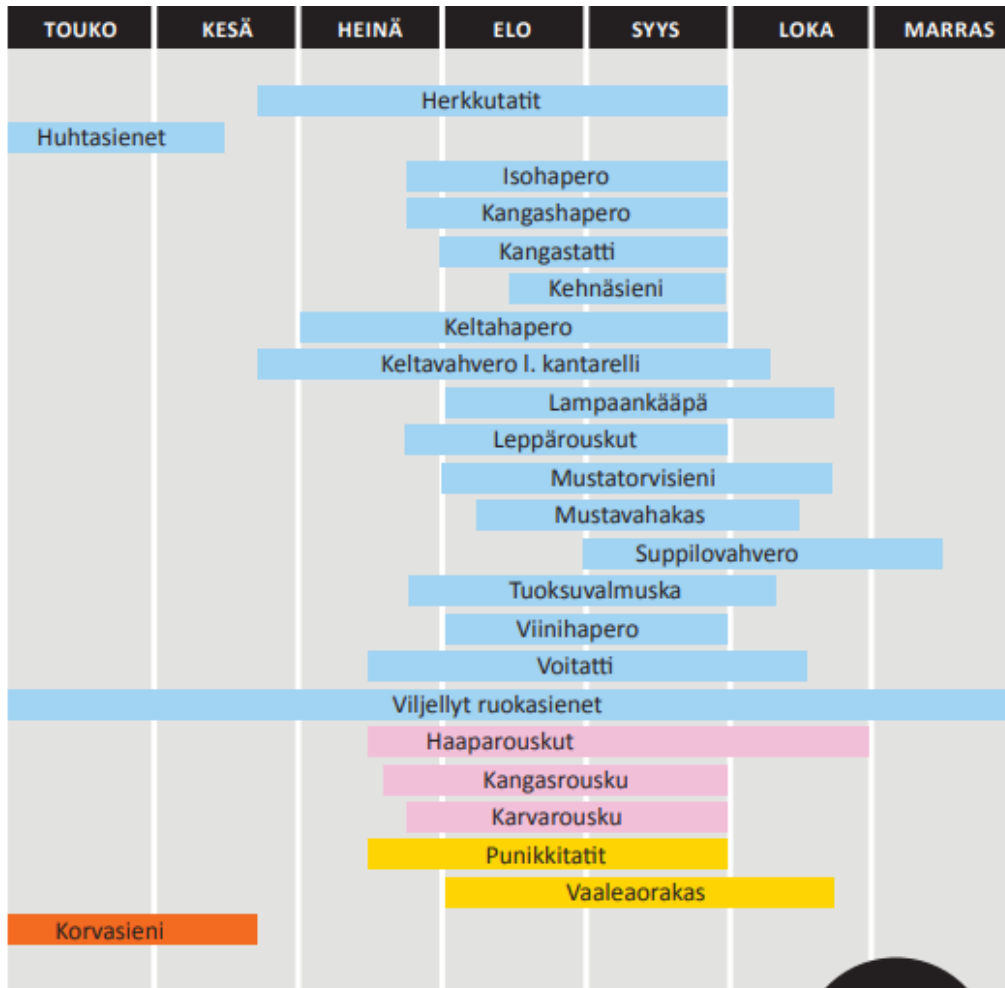
Arktiset Aromit ry – yli 30 vuotta yhteistyötä luonnontuotealan hyväksi

Maa- ja metsätalous-
ministeriö

Materiaalintuotantoa yhteistyössä

- Kypsennetään sellaisenaan.
- Keitettävä ennen käyttöä.
- Kypsennettävä huolella.
- Myrkyllinen, oikein käsiteltynä herkullinen ruokasieni.

Katso
tarkemmat
käsittelyohjeet
kunkin lajin
kohdalta!

[Sienet tutuiksi – rohkeasti poimimaan](#). Opas sienien tunnistamiseen ja käyttöön. 32 s. Arktiset Aromit ry ja Marttaliitto ry. 2022.

Luonnontuotteet osana huoltovarmuutta

- Luonnontuotteet kasvavat ilman lannoitusta, kastelua tai työpanosta lukuun ottamatta keruuta
- Ravintoainetiheitä, mutta kevyitä
- Luonnonkasvit kasvavat varmuudella joka vuosi, marjoilla ja sienillä sääriski on olemassa
- Haasteena kaikilla talteenotto: keruu-aika on lyhyt, hetkellisesti pitäisi olla valtava kapasiteetti
- Luonnonmarjaketju on parhaiten organisoitu, tämän vuoden muutokset voivat vaikuttaa paljon
- Sienistä talteen saadaan hyvin pieni prosentti, luonnonkasveista olemattoman vähän

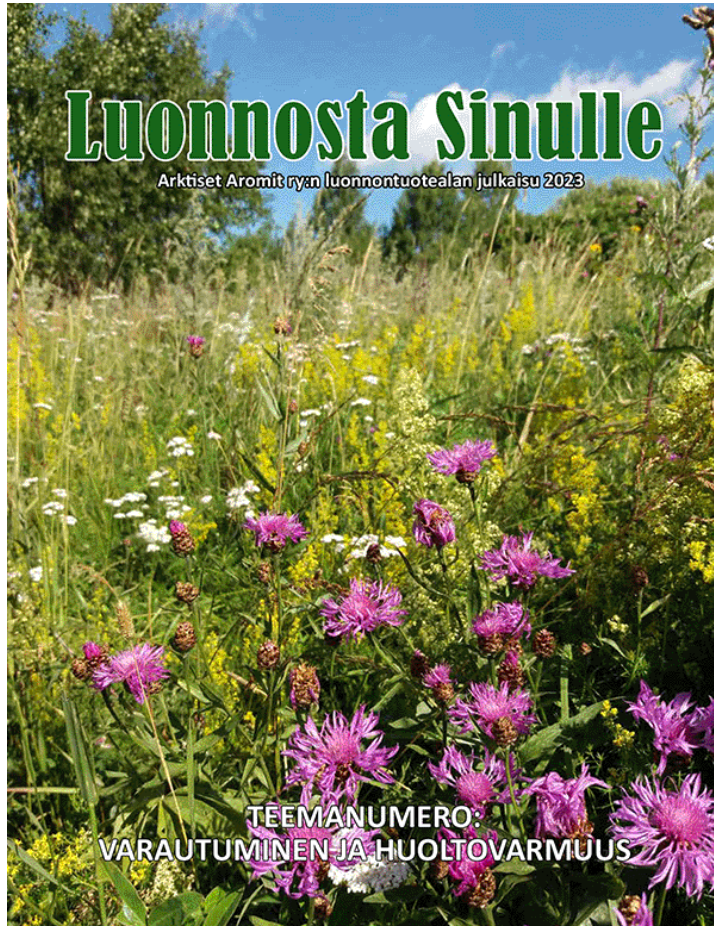
Luonnontuotteiden lisääminen ruokavalioon

Luonnontuote	Annoskoko (g)	Rasva (g)	Hiilihydraatti (g)	Proteiini (g)	Kokonaisenergia kJ (kcal)
Mustikka	50	0,5	5,1	0,4	135 (32)
Voikukka	10	0,1	0,2	0,3	18 (4)
Puolukka	50	0,3	4,4	0,3	117 (28)
Tatti	200	1	5,8	6	269 (64)
Nokkonen	40	0,1	0,3	2,5	72 (17)
Kuusenkerkkä	10	0,1	0,1	0,3	14 (3)
Maitohorsman verso	20	0,1	0,3	1	38 (9)
Vuohenputki	20	0,1	0,2	0,8	34 (8)
Variksenmarja	50	0,4	2,1	0,2	92 (22)
Hilla	50	0,5	3,4	0,7	115 (27)
Yhteensä	500	3,2	21,9	12,5	904 (214)

Esimerkki 50-vuotiaan naisen yhden päivän ruokakokonaisuudesta, kun tavoitteena on puoli kiloa kasviksia suomalaisista luonnontuotteista. 500 g on helppo jakaa päivän aterioille: aamiaiselle, lounaalle, päivälliselle ja iltapalalle.

Lähde: <https://www.arktisetaromit.fi/binary/file/-/fid/5154> s. 39

Luonnosta Sinulle -lehden teemanumero 2023: Varautuminen ja huoltovarmuus

<https://www.arktisetaromit.fi/binary/file/-/fid/5154>

Tuotantoketjut selvityksessä

- Maitohorsman nuoret versot
- Pihatähtimö
- Vuohenputken lehdet
- Kuusenkerkät
- Voikukan lehdet, nuput ja kukat
- Käenkaali

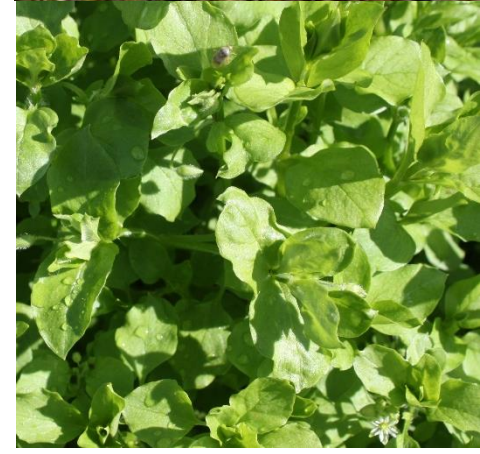
Kestävyyttä ja vastuullisuutta tuotantoketjuihin

Huoltovarmuus edellyttää kestäviä ja vastuullisia tuotantoketjuja

- Se tarkoittaa sitä, että ketjun joka osan olisi voitava toimia kannattavasti – myös kerääjien
- Raaka-aineiden ja tuotteiden hinnan nosto on ainoa keino turvata talteenotto

Mahdollisia keinoja:

- EU:n laatujärjestelmien hyödyntäminen
 - Luomu
 - Nimisuoja järjestelmä
- Lainsäädännön kehittäminen – rajoittamisesta mahdollistamiseen
 - Uuselintarvikeasetuksen tulkinnat
- Verotuksen keventäminen terveellisiltä ja ympäristöystävällisiltä tuotteilta
- Raaka-aineesta ei voi vähentää alvia, se jää kustannukseksi yritykselle – alv 0%?

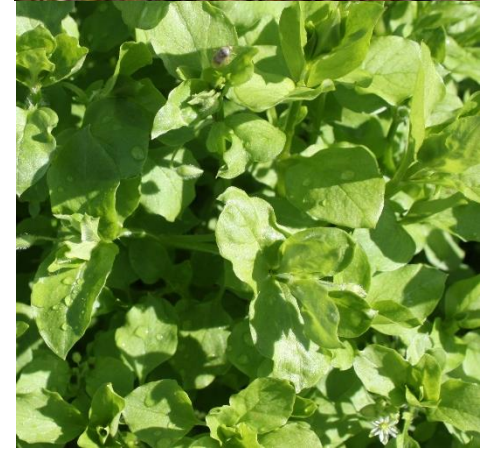
Luomuluonnontuotteet

- Kaikki luonnontuotteet eivät ole luomua, vaan koko tuotantoketjun on kuuluttava luomuvalvontaan, mukaan lukien keruualue
- Luonnontuotteita on kuitenkin saatavilla luomuna, sillä Suomessa on maailman suurin luomukeruualue, noin 6,9 miljoonaa hehtaaria
- [Luomu 2.0 ohjelman toimeenpanosuunnitelmassa](#) on tavoite tuplata alue vuoteen 2030
- Luomukeruuotteiden käyttö olisi hyvä keino päästä askelia ylöspäin [Portaat luomuun](#) –ohjelmassa
- Tärkeimmät luomukeruuotteet ovat marjat, lähinnä mustikka ja puolukka
- [Luomua metsäluonnosta](#) –hankkeella pyrittiin edistämään luomukeruuotantoa

Miksi luomua?

- Luonnonmukainen tuotanto niin pellolla kuin metsässäkin perustuu kestävyteen
- Kemiallisten lannoitteiden sijaan suositaan kierrätyslannoitteita, kemiallisten torjunta-aineiden sijaan biologisia valmisteita -> pienempi riippuvuus tuonnista
- Luomun ohjaa myös kestävään keruuseen
- Metsäsektorin näkökulmasta luomukeruualueen sertifiointi voisi olla myös yksi keino viestiä kestävästä metsähoidosta sekä keino saada vuosittaista tuottoa luonnontuotteista
- Metsistämme noin 90 % olisi sertifioitavissa luomuun nykyisillä metsänhoitokäytännöillä
- Sertifioinnin laajentaminen edellyttää kuitenkin kustannustehokkaampaa valvontajärjestelmää
- Marjat ovat tärkeimpiä luomuluonnontuotteita. Sieniä ei juuri kerätä luomuna, luonnonkasveista vain pieniä määriä, vain harvoja enemmän, kuten kuusenkerkkää

Luomuluonnonmarjat 2023

- Luomumustikkaa kerättiin vuonna 2023 myyntiin kaikkiaan 2,5 miljoonaa kiloa, mikä oli lähes puolet vähemmän kuin vuonna 2022. Luomupuolukan määrä aleni alle puoleen ja luomulakan määrä noin neljäsosaan viimevuotisesta.
- Myös tavanomaisena kerättyjen luonnonmarjojen keruumäärät laskivat lähes puoleen edellisvuodesta, mihin vaikutti sekä ulkomaisten poimijoiden lukumäärän pieneneminen että keskinkertainen marjasato.
- Keruun alkutuotannon toimijoiden määrä laski 66 - > 60. Myös jalostajien määrä on laskusuunnassa. ([RV luomuvuontaraportti 2023](#))

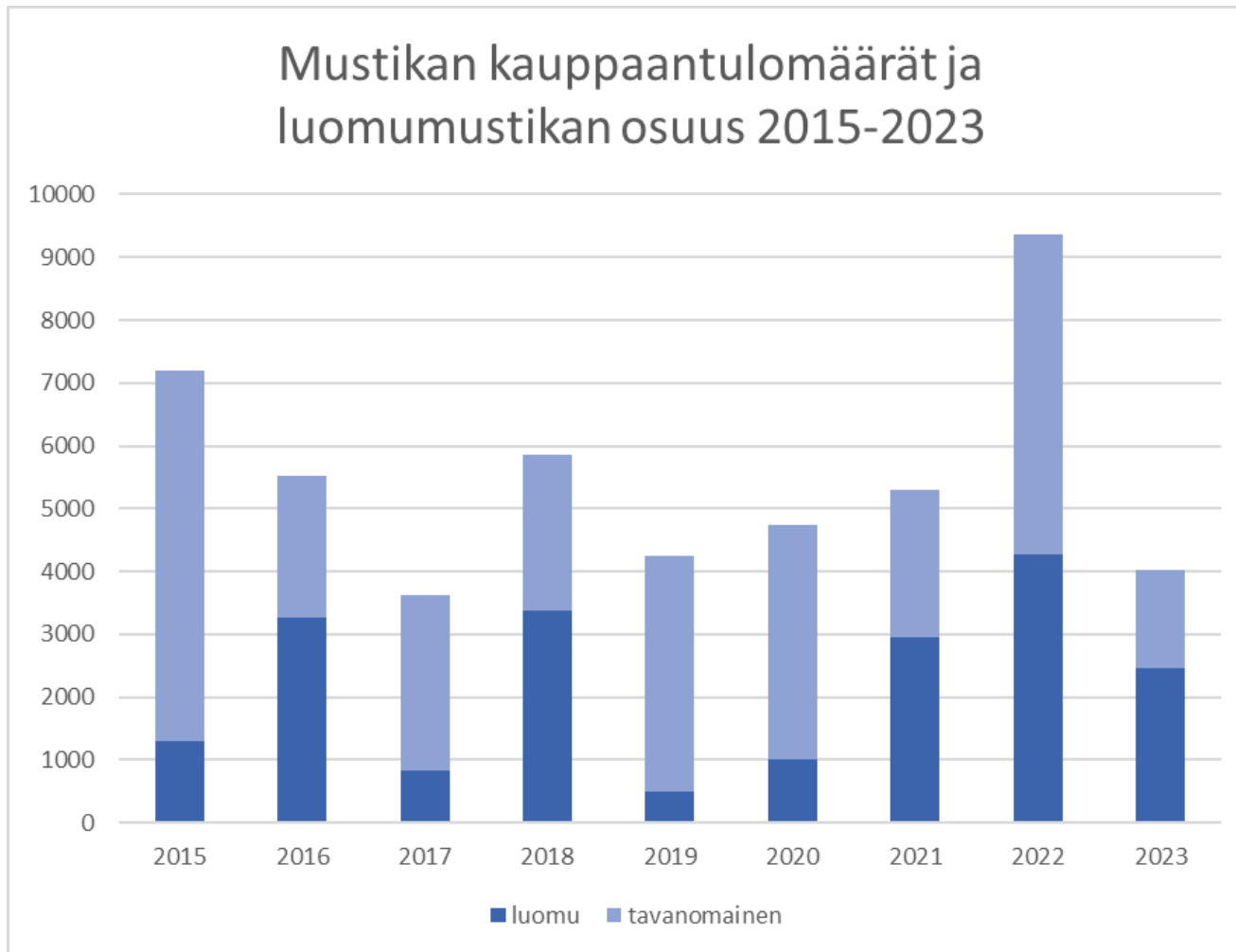
Arktiset Aromit ry – yli 30 vuotta yhteistyötä luonnontuotealan hyväksi

Maa- ja metsätalous-
ministeriö

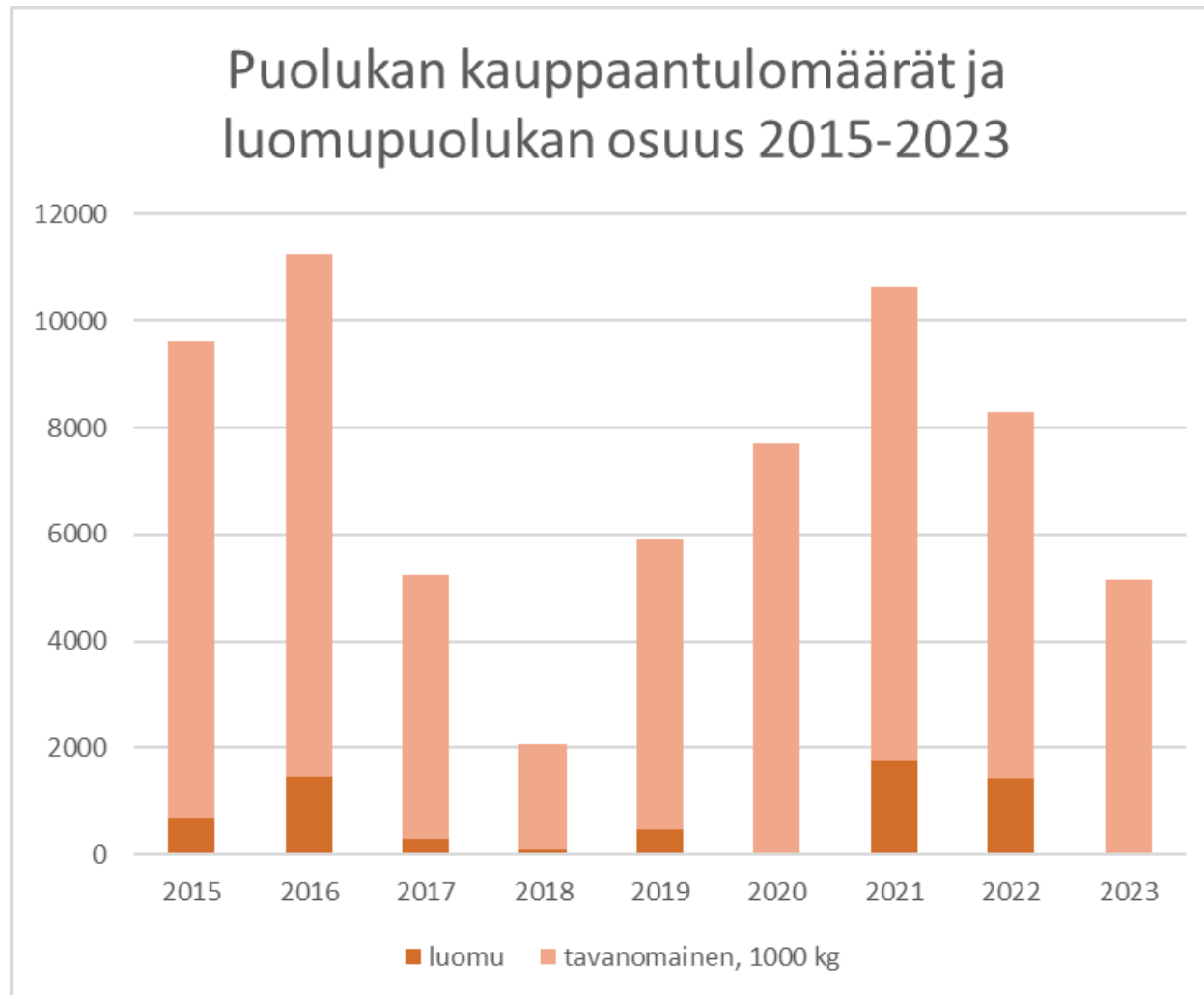
Luomumustikan osuus 2015 – 2023

Lähde: [Marsi 2023](#)

Luomupuolukan osuus 2015 – 2023

Lähde: [Marsi 2023](#)

Vuosina 2020 ja 2023 luomun määrää ei ole julkaistu.

Luomuluonnonmarjojen näkymiä

- Ulkomaiset poimijat, pääosin thaimaalaiset, ovat keränneet kaupallisesta marjasadosta 80-90%. ([Tiedote 16.4.2024](#))
- Ulkoministeriön 15.3. ilmoittama viisumikielto edellyttää tänä vuonna työsopimusta ja työntekijän oleskelulupaa. Työehtosopimuksessa ([Maaseutuelinkeinojen TES](#)) on yhä selviteltäviä asioita.
- Joka tapauksessa poimijoiden määrä tänä vuonna tulee tippumaan ja se laskee myös luomuluonnonmarjojen talteenottoa. Keskitetty keruu on kustannustehokkaampaa ja marja saadaan tasalaatuisempaa kuin useista ostopisteistä isolta poimijajoukoilta.
- Kustannukset voivat jatkossa rajoittaa luomukeruuta: Alihankkijoiden luomuvalvonta, poimijoiden koulutus ja sitouttaminen luomuohteisiin sekä marjojen keruupaikkojen todentaminen ovat haasteellisempia kuin tähän asti toteutetussa organisoidussa keruussa.

Arktiset Aromit ry – yli 30 vuotta yhteistyötä luonnontuotealan hyväksi

Maa- ja metsätalous-
ministeriö

Nimisuojajärjestelmällä lisäarvoa

– Erytyiseksi todettu -hanke

- Euroopan unionilla on maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden nimiä suojaava EU:n nimisuoajärjestelmä, jonka puitteissa elintarvikkeiden nimet voidaan suojata alkuperänimityksinä (SAN), maantieteellisinä merkintöinä (SMM) tai aitoina, perinteisinä tuotteina (APT).
- <https://aitojamakuja.fi/erityiseksitodettu/>

Suojattu alkuperänimitys eli SAN-merkki

Suojattu maantieteellinen merkintä eli SMM-merkki

Aito perinteinen tuote eli APT-merkki

Pohjoismainen mustikka ja Savolainen mustikkakukko

Pohjoismaiselle mustikalle on työn alla nimisuojarahakemus yhteistyössä Ruotsin kanssa.

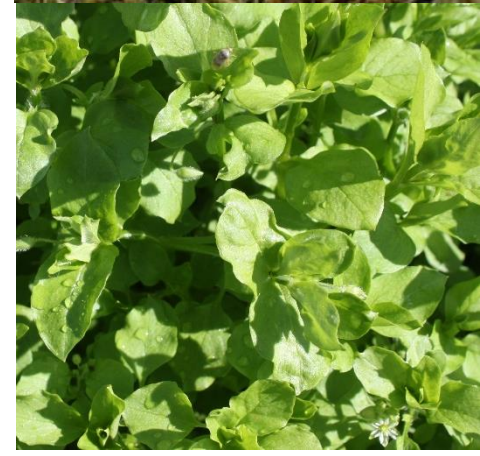
Savolaiselle mustikkakukolle haetaan nimisuojaa

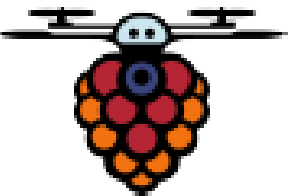
 Ruokavirasto 1.2.2024, 14:31

Nimelle Savolainen mustikkakukko haetaan EU:n nimisuoja. Suojatun maantieteellisen merkinnän (SMM) hakijana on ProAgria Itä-Suomi ry/Itä-Suomen maa- ja kotitalousnaiset. Hakemus perustuu Savolaisen mustikkakukon maineeseen perinteisenä savolaisena leivonnaisena, jonka erityispiirteenä on sen umpinainen rakenne, ruisjauhoista valmistettu kuori sekä metsästä kerätyistä villimustikoista valmistettu täyte.

Tehokkuutta teknologiasta?

- Raaka-aineen löydettävyys ja oikea-aikainen keruu
 - Luonnonvarakeskuksen Marjasää-hanke:
<https://www.luke.fi/fi/projektit/marjasaa>
 - Luonnonvarakeskuksen ja 4H:n Marjahavainnot
<https://marjahavainnot.fi/#/>
- Teknologiaa on koetettu kehittää kilpailuilla, heikolla menestyksellä
- Uudet teknologiat jalostuksessa, mm. pakastekuivaus
- Kv-yhteistyö?

FEROX EU project

Fostering and Enabling AI, Data and Robotics Technologies
for Supporting Human Workers in Harvesting Wild Food

09/2022 – 08/2025

- Robottiikan ja tekoälyn avulla poimijoiden työskentelyolosuhteiden parantaminen ja poimintatyön tuottavuuden lisääminen
- Hyödynnetään autonomisia, erilaisilla sensoreilla varustettuja droneja datan keräämisessä ja laaditaan 3D-malleja metsistä, jotta voitaisiin arvioida tarkasti marjapaikat ja potentiaaliset sadot
- Kerätyn datan avulla laaditaan tekoälymalleja, joilla autetaan poimijoita marjojen paikantamisessa ja poimintatyöhön liittyvien toimintojen optimoinnissa
- Navigointi- ja paikannuspalveluita sekä fyysistä tukea työskentelyn helpottamiseksi, esim. dronet, jotka kuljettavat täysiä marjasankoja
- Mukana 9 partneria 7 maasta ferox.fbk.eu

Co-funded by
the European Union

The FEROX project has received funding from the European Union's Horizon 2020 Framework Programme for Research and Innovation under the Grant Agreement no 101070440 – call HORIZON-CL4-2021-DIGITAL-EMERGING-01-10: AI, Data and Robotics at work (IA)

Luonnonkasvien käytön turvallisuus

- Käytössä on muistettava turvallisuus ja lainsäädäntö, etenkin uuselintarvikeasetuksen rajoitukset
- Lisätietoa: <https://www.arktisetaromit.fi/fi/yrtit/yrttien+elintarvikekaytto/>

LUONNONKASVIEN UUSELINTARVIKESTATUS

30.5.2023

E = ELINTARVIKE **R** = RAVINTOLISÄ **Y** = YRTTITEE **M** = MAUSTE **A** = ANNOSKORISTE

KASVI	KASVINOSA	
AHOMANSIKKA <i>Fragaria vesca</i>	• marjat/(epä)hedelmät	E
	• lehdet	R Y A
HEINÄRATAMO <i>Plantago lanceolata</i>	• maanpäälliset osat	R Y
HUMALA <i>Humulus lupulus</i>	• (emi) kukinnot/tähkät	E
ISLANNIN- eli ISOHIRVENJÄKÄLÄ <i>Cetraria islandica</i>	• koko kasvi	R Y M A
ISOKARPALO <i>Vaccinium oxycoccos</i>	• marjat	E
	• lehdet	R
ISOTAKIAINEN <i>Arctium lapa</i>	• koko kasvi	R
	• juuret	R Y
JAUHOSAVIKKA <i>Chenopodium album</i>	• lehdet	E

Taulukko on tehty Ruokaviraston taulukon pohjalta ja täydennetty EU:n Novel Food luettelon kasveilla. Taulukkoa päivitetään sitä mukaa, kun uutta tietoa saadaan.

Muuta turvallisuuteen liittyvää

Myyräkinokokki: Riski on olematon Suomessa

<https://www.ruokavirasto.fi/elaimet/elainten-terveys-ja-elaintaudit/elaintaudit/usealle-elainlajille-yhteiset-taudit/ekinokokit/usein-kysyttya-myyraekinokokista/>

Ja perusteellinen katsaus ekinokokkiin:

<https://www.slideshare.net/MatleenaPulkkinen/ekinokokki>

Eri kasvien ainesosat, esim.

- Havupuiden hartsit: ei hartsiallergikolle, mm. kuusenkerkät
- Mesiangervon salisylaattit: voivat aiheuttaa allergisia oireita ja pahoinvointia, ei astmaatikoille, munuaisvaivaisille tai raskauden ja imetyksen aikana
- Jauhosavikan ja käenkaalin oksaalihappo: ei sovi kihdistä tai munuaisvaivoista kärsiville
- Siankärsämön haihtuvat öljyt: suurten määrien käsittely voi aiheuttaa huimausta, päänsärkyä ja pahoinvointia

Lajintunnistusosaaminen ja myrkylliset näköislajit

Luonnontuotealan toimintaohjelma 2030

KESTÄVÄSTI JA VASTUULLISESTI MONIPUOLISTA ARVONLISÄÄ

Luonnontuotealan
toimintaohjelma 2030

Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti,
Raportteja 225

<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/356744>

<https://www.aitoluonto.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tapahtumat-ja-materiaalit/>

Päätavoitteet vuoteen 2030

- ***Raaka-ainemarkkinoiden toimivuuden parantuminen***
 - Keruun aktivointi ja menetelmäkehitys, tukkutoiminnan kehittäminen, metsävaratiedon hyödyntäminen ja luomukeruun edistäminen
- ***Jalostustoiminnan kasvu ja nykyistä korkeampi arvonlisä***
 - Keinoja uusien pk- yritysten ja teollisuuden aktivointi mukaan arvoverkkoihin, markkinaselvitykset, osaamisen vahvistaminen, teknologian hyödyntäminen
- ***Toimintaympäristöjen kehittäminen***
 - Tutkimus, koulutus ja yhteistyö - yritykset, TKI -toimijat ja koulutus

Luonnontuotealan SWOT

Vahvuudet

- **Raaka-ainevarat erityisominaisuuksineen**
- Kasvavat **markkinat**
- Luonnontuotteidemme hyvä maine
- Luonnontuoteala **osana vihreää siirtymää**
- Kiinnostus ja perinteet metsien käyttöön
- Rakenteet tiedon ja osaamisen vahvistamiseen
- Asuttu maaseutu tie- ja laajakaistayhteyksineen

Mahdollisuudet

- Raaka-ainetuotannon uudet ratkaisut
- Erityisominaisuuksien hyödyntäminen jalostusasteen kasvattamisessa ja arvoverkkojen vahvistamisessa
- Uusien myynti- ja markkinointikanavien innovatiivinen hyödyntäminen
- Vahvistuva alan osaaminen ja TKI-toiminta sekä tiedon hyödyntäminen
- Yhteistyön vahvistaminen ja hyödyntäminen
- Rahoituslähteiden monipuolinen hyödyntäminen

Heikkoudet

- **Raaka-ainetuotannon** kehittymättömyys
- **Raaka-ainemarkkinan** kehittymättömyys
- **Alhainen jalostusaste**
- Myynti- ja markkinointiosaamisen sekä myyntiargumenttien puutteellisuus
- Alan **yrittysten pienuus**
- **Tutkimus- ja kehittämistoiminnan lyhytjänteisyys**
- Yhteistyörakenteiden ja edunvalvonnan puutteet

Uhat

- **Työvoiman saatavuus** heikkenee
- Kotimaisen tuotannon hintakilpailukyky romahtaa
- Kansainväliset kriisit ja kuluttajien ostovoiman heikkeneminen
- **Alan imagokolhut**
- Etääntyvä päätöksenteko ja sääntely
- Ilmastonmuutos muuttaa luonnon elinympäristöjä ja kasvuoloja

Kiitos!

Birgitta Partanen
Toiminnanjohtaja
birgitta.partanen@arktisetaromit.fi
040 580 1186

Arktiset Aromit ry
Kauppakatu 20
89600 SUOMUSSALMI
www.arktisetaromit.fi

Arktiset Aromit ry – yli 30 vuotta yhteistyötä
luonnontuotealan hyväksi

Maa- ja metsätalous-
ministeriö

